

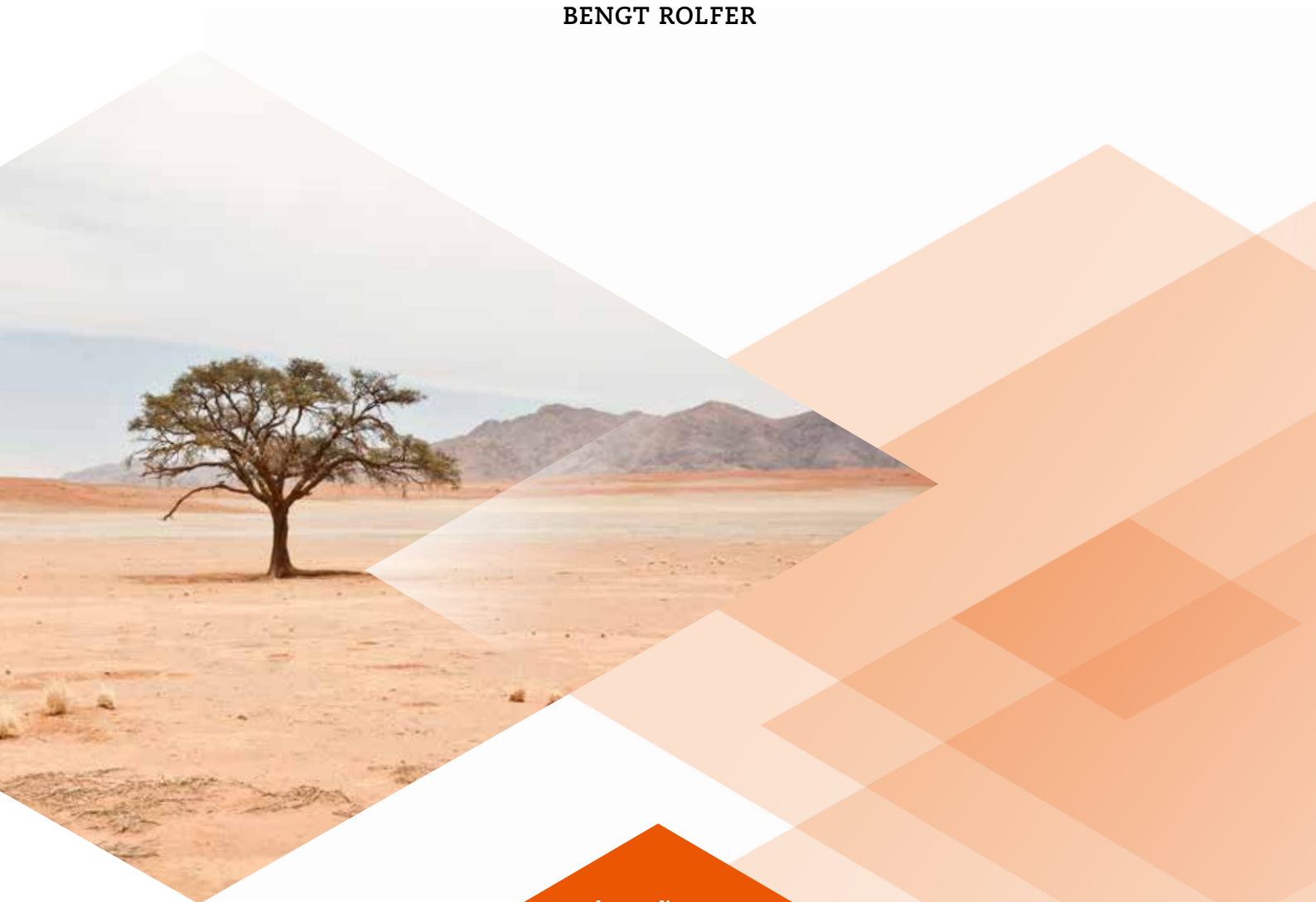
NR 8 | 2025

RAPPORT

RÄDDA LIVETS KORRIDOR

(eller Blunda och tänk på nåt annat)

BENGT ROLFER

tankesmedjan
TIDEN

ISBN: 978-91-89117-90-7
© Tankesmedjan Tiden 2025
Författare: Bengt Rolfer
Foto: Istockphoto
Grafisk form: Johan Resele

INNEHÅLL

INLEDNING	5
”EN RIKTIG GAMECHANGER”	7
UTSLÄPPSHANDEL I FARA	11
ATT TJÄNA PENGAR PÅ DYRARE MAT	14

INLEDNING

I december 2025 har det gått tio år sedan det stora klimatavtalet om att begränsa temperaturhöjningen i världen skrevs under i Paris. Sedan dess har mycket hänt. Klimatdebatten har intensifierats och många beslut har tagits för att minska utsläppen och begränsa effekterna av klimatförändringarna.

Men de senaste åren har inneburit något av en backlash för klimatkampen. Det är som om en lång rad ledande politiker har intagit attityden av ”Blunda och tänk på nåt annat.” Många minns kanske denna klassiska replik från Suzanne Reuters rollfigur Lena i tv-serien Svensson Svensson när grannen Sara frågade om hemligheten bakom att hennes förhållande med Gustav har hållit så länge. ”Blunda och tänk på nåt annat.” Och det var ju roligt där och då. Men nu när klimathotet förvärras månad för månad är det absolut inte läge att blunda och tänka på nåt annat.

Enligt all seriös forskning är vi på väg mot jordens undergång. FN:s klimatpanel IPCC återkommer årligen med larmrapporter om detta. Och den världsberömda svenska klimatexperten Johan Rockström har myntat begreppet ”livets korridor” där han varnar för att vi är på väg att lämna det tillstånd då jordklotet är beboeligt för människan.

I en DN-artikel inför COP29 i Baku 2024 använde Rockström själv ”skygglappsmetaforen” genom denna formulering:

”Det mest frustrerande just nu är inte att riskbilden börjar bli skrämmande. Utan det är tendensen att blunda för möjligheterna, och politiskt spela rysk roulette inte bara med planeten, utan också med Sveriges ekonomi.”

Och i sitt tal inför FN:s generalförsamling i New York den 24 september i år påminde Rockström om att det finns lösningar för att hejda klimatkrisen och rädda planeten. ”Ett misslyckande är inte oundvikligt. Det är ett val”, fastslog han inför världsledarna.

Johan Rockström är chef för klimatforskningsinstitutet i Potsdam (PIK) utanför Berlin. Forskningen vid PIK är världsledande. Sju år i rad har forskare från PIK

funnits med på den prestigefulla rankningen över den procent forskare som är flitigast citerade i världen. I slutet av förra året fastslog forskarna till exempel att det är fullt möjligt att nå de globala hållbarhetsmålen och man pekade ut tre vägar för att lyckas (se faktaruta).

TRE VÄGAR FÖR ATT NÅ HÅLLBARHETSMÅLEN

Ökad jämlikhet och kraftiga åtgärder mot klimatförändringarna är två övergripande punkter i FN:s 17 globala hållbarhetsmål, de så kallade SDG:s (Sustainable Development Goals). Forskarna vid PIK pekar ut tre huvudspår för att nå målen:

En hållbar livsstil.

Grön teknisk utveckling.

Politiskt styrd omställning.

I motsats till vad folk tror visar våra studier att hållbarhetsmålen är inom räckhåll. Det gäller bara för mänskligheten att lämna sin nuvarande ohållbara kurs. ”Business as usual” kommer inte att ta oss dit. Men om vi slår in på dessa tre huvudspår kan det gå. Att ignorera dem är inte något alternativ, fastslår forskarna i en rapport som kom i oktober 2024.

Jag bestämde mig för att resa till Potsdam och skriva en rapport om hur man här i klimatforskningens högborg ser på dagens klimatdebatt och hur klimat-hotet måste mötas. Det blev – milt uttryckt – en skarp kontrast till hur det låtit den senaste tiden där allt fler vill tona ner klimatåtgärderna eller bara – ja, tänka på något annat.

”EN RIKTIG GAMECHANGER”

Mycket av det som görs för att möta klimatförändringarna har handlat om att minska utsläppen av växthusgaser (med EU:s system för utsläppshandel som framgångsrikt exempel) eller att motverka klimatförändringarnas skadeverkningar (som att bygga skyddsvallar i strandnära områden). På engelska talar man om mitigation och adaptation – minskning och anpassning.

Men vad klimatforskarna i Potsdam nu slår larm om är: Detta räcker inte! Minskning och anpassning behövs förstås, men vi måste gå ännu längre och få bort (remove) de utsläpp som redan finns i atmosfären. Termen som nu lanseras från Potsdam är Carbon Dioxide Removal (CDR). Bort med koldioxiden, helt enkelt.

Eller kanske inte så enkelt vid närmare eftertanke. Men nödvändigt.

Potsdaminstitutet ligger i Wissenschaftspark Albert Einstein på Telegrafenberg en dryg kvarts promenad från centralstationen. Det är en skön vårdag med syrendoft i luften när jag kliver in i denna lummiga vetenskapspark. Jag har stämt träff med forskningsanalytikern Cecilia Kilimann på Café Freundlich nära entrén. Hon ingår i det team vid PIK som utarbetat CDR-modellen som lanserades i november 2024 inför COP29-mötet i Baku. Forskarna redovisar där olika scenarier med noggranna beräkningar på hur många gigaton utsläpp av koldioxid som kan tillåtas för att nå olika mål (1,5 grader, 2 grader etc) under olika tidsperioder. Och utan att gå in på dessa siffror i detalj är budskapet glasklart.

– Med all sannolikhet kommer 1,5-procentmålet i Parisavtalet att överskridas. Vi har räknat på hur mycket koldioxid jorden tål och kommit fram till att den globala ”utsläppsbudgeten” är ytterst begränsad. Den enda möjlighet vi har att dämpa temperaturhöjningen är att avlägsna den koldioxid som redan finns i atmosfären, säger Cecilia Kilimann.

Det konkreta förslag som presenterades för världsledarna i Baku var att kommande klimatfinansieringsbudgetar inte bara ska inrymma medel till mitigation, adaptation och loss and damage fund (en fond för klimatskador), utan även till removal (CDR). Förslaget ses som den kanske sista chansen att

uppnå Parisavtalets mål. Kostnaderna för detta beskrivs som enorma, men forskarna slår också fast att om klimatmålet missas är kostnaderna mångfalt högre. Det anses dock orealistiskt att dessa enorma utgifter skulle kunna klaras genom statlig finansiering. Därför behöver det skapas ett finansiellt ramverk som kan mobilisera privat kapital till denna nya marknad.

– Själva nyckeln är att skapa en marknadsdriven efterfrågan på att få bort utsläppen. Detta finns inte på plats ännu, men Nya Zeeland har ett system som kan vara ett första steg i den här riktningen.

PIK har tagit fram sitt förslag tillsammans med en tysk statlig investeringsbank (KfW), som är en av världens ledande utvecklingsbanker. Sådana banker kommer att spela en viktig roll för att få systemet på plats, enligt Cecilia Kilimann.

– Om det lyckas kan det här bli ett paradigmskifte eller en riktig game changer, säger hon.

Vad det gäller är alltså att skapa en helt ny marknad och därmed ett mer effektivt verktyg för att fånga in och lagra befintliga utsläpp. En term som används är netto-negativa utsläpp, det vill säga att mängden växthusgaser som avlägsnas från atmosfären ska vara större än den mängd som släpps ut. Redan i dag finns "naturliga" metoder för detta, framför allt inom skogsbruket, men där rör det sig om tillfällig lagring. I den här rapporten efterlyses utveckling av nya metoder för permanent lagring, till exempel luftavskiljning (Direct Air Capture) och en teknik som bygger på biomassa, så kallad Bioenergy with carbon capture and storage.

Ett sätt att stimulera framväxten av en sådan marknad är att komplettera EU:s befintliga utsläppshandelssystem genom att utfärda en ny form av certifikat, så kallade clean-up certificates. Tanken är att företag ska kunna välja mellan att köpa utsläppsrätter enligt dagens system eller att åta sig att i framtiden avlägsna sina utsläpp. För att reglera denna marknad föreslås inrättandet av en ny bank inom EU, kallad European Carbon Central Bank.

Men hur gick det då på COP-mötet i Baku? Och vad händer nu?

Cecilia Kilimann svarar att förslaget presenterades vid en paneldebatt där bland annat PIK:s chefsekonom Ottmar Edenhofer deltog. Den var välbesökt och fick god mediatäckning, men förslaget som sådant togs inte upp i de formella förhandlingarna.

– Men det var heller inte vår avsikt. För oss var det viktigt att föra ut den här idén till debatt och det har lyckats.

I början av 2025 tog EU:s vetenskapliga råd för klimatomställningen upp förslaget i en rapport till EU-kommissionen. Inte så konstigt kanske med tanke på att PIK:s Ottmar Edenhofer också är ordförande i det vetenskapliga rådet. Vid överlämnandet sa Edenhofer:

– För att nå klimatmålen måste EU skyndsamt börja avlägsna koldioxiden i atmosfären samtidigt som utsläppsminskningarna fortsätter. Med rätt incitament och en dynamisk politisk mix kan innovationer påskyndas och stärka EU:s ledande position i det globala racet om ren teknik.

Det återstår att se hur mycket EU-ledarna lyssnar på sitt rådgivande organ.

Till sist – vad står på spel om inte det här paradigmskiftet blir verklighet?

– Då riskeras klimatmålen. Det finns inget annat trovärdigt scenario för att nå 1,5-procentsmålet. Och om länder börjar tvivla på att målet ska nås kanske de sänker sina klimatambitioner och då ökar klimatriskerna ytterligare. Det skulle ha massiva konsekvenser för både människor och ekosystem. Så det är väldigt mycket som står på spel, säger Cecilia Kilimann.

För att understryka sitt budskap levererade PIK på sensommaren en ny rapport om att omställning inte bara är nödvändig – klimatpolitiken är också lönsam för statsfinanserna. I institutets nya ”gröna guldregel” – green-golden rule for climate policy – fastslås att det är försvarbart och klokt för stater att skuldsätta sig kraftigt för att på så sätt stå emot klimatskadorna (se faktaruta).

Och som ytterligare bränsle i klimatkampen presenterade PIK i slutet av september en global studie som visar hur en rättvis och genomförbar klimatpolitik bör utformas. Det handlar om en modell med prissättning på koldioxidutsläpp med återbetalning av pengarna till folket. På köpet får man ökad välfärd och minskad ojämlikhet.

I studien, som omfattar 179 av världens länder, slås fast att såväl klimatrelaterade skador som kostnaderna för klimatpolitik drabbar rika och fattiga människor på olika sätt. Om bördorna slår oproportionerligt hårt mot de fattiga minskas stödet för klimatpolitiken.

– Men här kan vi visa upp nya insikter som visar att klimatpolitik och socialpolitik kan gå hand i hand, säger PIK-forskaren Simon Feindt i ett pressmeddelande.

Forskarna har räknat på olika återbetalningsmodeller – alla dock med grundförutsättningen att klara uppvärmningsmålet på 2 grader. Den variant som anses mest realistisk är att världens länder enas om en gemensam prissättningsmodell för utsläpp, men att återbetalningen fördelas på nationell nivå. Detta innebär

dock att länder i det globala syd, där utsläppen är betydligt lägre, missgynnas. Forskarna föreslår därför även en rejäl kompensation till dessa länder.

Lönsamt lätta på skuldbromsen

Åtgärder för att bekämpa den globala uppvärmningen rättfärdigar ökad statsskuld. Det är till och med klok politik.

Det påpekar en grupp forskare knutna till PIK i en vetenskaplig studie som presenterades i juli 2025. Forskarna har kommit fram till att om Tyskland ska nå sina klimatmål krävs en ökad skuldsättning på 161 miljarder euro för klimatåtgärder fram till 2030. Detta är inte bara fullt försvarbart utan också ekonomiskt klokt, skriver de.

Forskarna har undersökt hur staten – i framtida generationers intresse – ska undvika hög skuldsättning samtidigt som man investerar i sådant som är långsiktigt bra för allmänheten.

– Med vårt koncept går hållbar och framtidssäker politik hand i hand med sunda offentliga finanser, säger PIK-direktören Ottmar Edenhofer i ett pressmeddelande.

Vad det handlar om är att få regeringar överallt i världen att sluta tänka så kortsiktigt. I Tyskland liksom många andra länder, påpekar de, lägger politikerna pengar på att öka konsumtionen här och nu i stället för att investera långsiktigt för sådant som är bra för framtiden.

Politikernas kortsiktighet är särskilt problematisk när det gäller investeringar för att få ner utsläppen. Nästan inga fördelar från sådana åtgärder kommer ju att märkas före nästa val, konstaterar forskarna menande. De konstaterar också att alldeles för lite pengar anslås till klimatåtgärder om det finns ett skuldtak. Därför föreslår de att skuldtak ersätts med en "grön guldregel" (green-golden rule for climate policy) – som tillåter regeringar att låna pengar till klimatåtgärder.

– Den verkliga nyheten i vårt förslag är att det fokuserar på fördelarna snarare än på kostnaderna för investeringarna, säger forskningsledare Matthias Kalkuhl på PIK.

UTSLÄPPSHANDEL I FARA

Innan EU går vidare och initierar en ny marknad för CDR måste man kanske se till att redan beslutade åtgärder genomförs. Det gäller i första hand det nya systemet för att begränsa utsläppen i transport- och bostadssektorn, det så kallade ETS2.

Utsläppshandelssystemet ETS1 anses vara det främsta verktyget i EU:s verktygslåda för att nå klimatmålen. Det riktar sig främst mot industri- och energisektorn, men också till flyget och sjöfarten. Det innebär i korthet att företagen måste köpa utsläppsrätter för varje ton koldioxid de släpper ut. Successivt blir utsläppsrätterna både färre och dyrare. Systemet beräknas ha minskat utsläppen inom dessa sektorer med närmare 50 procent sedan det skapades 2005. Efter 2039 kommer inga fler utsläppsrätter att säljas från ETS1. I praktiken blir det alltså inte möjligt att släppa ut mer koldioxid.

Från 2027 har EU beslutat att ett liknande utsläppshandelssystem ska inrättas för transport- och byggsektorn, det så kallade ETS2. Det innebär att företag som säljer fossila bränslen för transporter och byggnader måste köpa utsläppsrätter för den mängd koldioxid som bränslet orsakar. Tanken är att även dessa utsläppsrätter ska ta slut på sikt. Initialt kommer systemet att leda till högre bränslepriser, men också till ett rejält tillskott till medlemsländernas statskassa. Frågan vad dessa nya miljarder ska användas till diskuteras knappast alls.

EU:s system för utsläppshandel

EU:s utsläppshandelssystem (ETS1) bygger på principen om utsläppstak och handel med utsläppsrätter. Taket innebär en gräns för hur mycket växthusgaser som får släppas ut. Detta tak sänks årligen, vilket säkerställer att den totala mängden utsläpp minskar med tiden. I takt med att taket sänks minskar också antalet utsläppsrätter på EU:s koldioxidmarknad. Från starten 2005 till 2023 har systemet bidragit till att minska utsläppen från europeiska industrianläggningar och kraftverk med 47 procent. Systemet har byggts ut och omfattar nu även luftfart (sedan 2022) och sjöfart (sedan 2024).

Utsläppsrätterna säljs på auktion och intäkterna går främst till de nationella budgetarna. Medlemsstaterna måste använda dem för investeringar i förnybar energi, förbättrad energieffektivitet och koldioxidsnål teknik som i sin tur bidrar till att minska utsläppen. Även prissättningen på koldioxidutsläpp utgör i sig ett incitament för företagen att minska sina utsläpp.

EU:s klimatlag innebär att medlemsstaterna har åtagit sig att bli klimatneutrala senast 2050. Som en första milstolpe eftersträvas en minskning av nettoutsläppen med 55 procent fram till 2030 (jämfört med 1990 års nivåer). Utsläppshandelssystemet spelar en avgörande roll för att nå målen.

Beslut har även fattats om ett nytt system för handel med utsläppsrätter kallat ETS2 som ska träda i kraft 2027. Det har skapats för att täcka utsläpp från främst byggnader och vägtransporter. Det kommer att vara bränsleleverantörerna snarare än konsumenterna som blir skyldiga att rapportera sina utsläppsnivåer. Taket för ETS2 kommer att sättas så att utsläppen minskar med 42 procent till 2030 jämfört med 2005 års nivåer. Medlemsstaterna måste använda intäkterna från ETS2 för klimatåtgärder och sociala åtgärder. EU har också inrättat en social klimatsfond för att stödja utsatta hushåll.

Källa: EU-kommissionen

Samtidigt finns ETS2 alltså än så länge bara på papperet. Michael Pahle, som är chef för arbetsgruppen klimat- och energipolitik på PIK, oroar sig för den beslutsvända som tycks ha drabbat allt fler EU-länder när det gäller klimatpolitiken i allmänhet och inte minst deras dröjsmål med att implementera ETS2.

– Klimatfrågan har hamnat under press från många fronter, inte minst från östeuropeiska länder som tycker att bördan på deras hushåll blir alltför stor med ETS2. Det är svårt att se hur detta ska lösas i ett system som formats utifrån nödvändigheten att minska utsläppen. Det här har visserligen beslutats i en lag för två år sedan, men med alla påtryckningar som nu sker finns risken att det urvattnas. Därför är vi mycket aktiva i den här debatten, säger han.

Enligt forskarna på PIK finns det ett stort folkligt stöd för att prissätta utsläppen. Michael Pahle konstaterar också att farhågorna för att drivmedelspriserna ska raka i höjden på grund av ETS2-systemet är överdrivna:

– Om vi inte får till ett system som säkrar att utsläppen minskar kommer hela klimatpolitiken i Europa att få trovärdighetsproblem. Därför tycker vi att man ska sätta i gång detta, samtidigt som man medger att det finns sociala utmaningar att lösa. Men hellre ge det lite tid och se hur det fungerar än att döda systemet innan det ens har kommit i gång. Sannolikheten att priserna ska stiga kraftigt är väldigt låg.

Michael Pahle känner igen dilemmat med att olika länder vill bromsa utvecklingen, men faktum är att när det gäller klimatpolitik är lösningen inte att skjuta upp de åtgärder som krävs. Han tror att "alla" inser att detta är nödvändigt.

– Det här är inte något som ska drabba konsumenterna. Däremot är det en stor möjlighet, det skapar nya affärsmöjligheter för ren teknologi och sådana saker som värmepumpar och elbilar. Så låt oss använda höjda priser på koldioxidutsläpp till att skapa nya affärsmodeller! Sådana budskap borde väl även konservativa politiker köpa.

Tilläggs kan att ledningen för PIK i våras välkomnade beskedet från den nya tyska koalitionsregeringen att den står bakom genomförandet av ETS2.

Samtidigt varnar forskare på PIK för ett stickspår i klimatdebatten som blivit allt vanligare, nämligen att göra klimatsatsningar i utvecklingsländerna för att kompensera för de nationella utsläppen. Ett uppmärksammat exempel är den svenska regeringens finansiering av elmopeder i Ghana. Metoden är kontroversiell, dels för att det är svårt att mäta effekten, dels för att det inte bidrar till att lösa de egna problemen.

PS. Långt efter min intervju med Michael Pahle besannas ett par av hans farhågor. I början av november enades EU:s klimatministrar om att skjuta upp införandet av ETS2 till 2028. I överenskommelsen som gjordes inför klimatmötet COP30 i Belém försvagades också EU:s klimatmål ytterligare genom att 5 procent av utsläppsminskningarna ska kunna uppnås via köp av så kallade klimatkrediter, vilket innebär att finansiera klimatprojekt utanför EU (som i exempelvis Ghana).

ATT TJÄNA PENGAR PÅ DYRARE MAT

Även om insatserna hittills inte är tillräckliga så har EU ändå med sin klimatpolitik försökt begränsa utsläppen från såväl industri som transporter och bostäder. Men ett område som hittills har "klarat sig" från olika typer av prisättning på utsläpp är jordbruket, som i exempelvis Tyskland står för 8 procent av växthusgaserna. Nu är det dags att något händer där också. Det anser ett forskarlag från PIK som i början av 2025 föreslog en klimatavgift på livsmedel, kombinerad med ett system för återbäring som gör den som äter klimatsmart till vinnare, även ekonomiskt.

Initiativet kom från en mastersstudent, berättar seniorforskaren Max Franks som är ansvarig för studien:

– Studenten hade reagerat när han gick till affären och upptäckte att han fick betala mer för havremjolk än för komjolk. Av klimatskäl borde det väl vara tvärtom, ansåg han. Det blev startpunkten till att vi började skaffa data för att undersöka vad ett förändrat konsumtionsbeteende skulle kunna leda till.

Danmark har visserligen redan fattat beslut om en klimatskatt på jordbruket, men den har inte trätt i kraft än (se faktaruta).

– Det danska förslaget liknar vårt, men det ska implementeras på producent- sidan medan vi vänder oss till hushållen och hur mycket de ska betala för maten. En viktig poäng för oss är att det är fullt möjligt att införa klimatavgifter på mat på ett socialt balanserat sätt. Med vår modell kommer de fattigaste hushållen till och med att vinna på detta. Visst, de får betala lite mer i affären, men återbäringen gör att de kommer att få mer tillbaka än vad de betalat i höjda matpriser, säger Max Franks.

Men hur kan ni veta det? Det beror väl på vilka matvanor man har?

– Det som gör mig säker är att vi har använt ett representativt urval med flera tusen hushåll och studerat deras matvanor. Men det är klart att den som har

stark preferens för en köttbaserad diet kanske inte påverkas så mycket av priset. Men de flesta tänker inte så, utan vad de äter styrs väldigt mycket av priset.

Så för att bli vinnare på det här måste man alltså ändra sina matvanor? Och ert förslag utgör en drivkraft för att göra det?

– Ja, så är det. Folk brukar reagera på högre priser genom att byta till billigare produkter. Som det ser ut nu kommer vegetarianer att tjäna mest på den här modellen.

Max Franks poängterar också att det finns en inbyggd fördelningspolitik i deras modell som gör att låginkomsthushåll får en större återbäring. De exakta beloppen är förstas beroende av hur höga avgifterna blir och hur matvanorna förändras. Forskarna har använt sig av flera olika nivåer.

Ett exempel är att ett kilo biff ska bli fyra euro dyrare, medan priset för en liter mjölk stiger med 25 cent. Hur stor återbäringen blir beror på hushållens inkomst. Modellen har en tydlig låginkomstprofil, vilket ska göra det lättare att få stöd för att införa den.

Men finns det verkligen ett folkligt stöd för detta?

Max Franks svarar att man inte vet detta säkert, men hänvisar till Harvard-professorn Stefanie Stantcheva som i en global studie definierat tre saker som klimatpolitiken måste uppfylla, nämligen:

- att upplevas som effektiv
- att upplevas som rättvis mot sårbara hushåll
- att inte innebära för hög ekonomisk börda för individen.

– Enligt min uppfattning uppfyller vårt förslag dessa tre kriterier. Dessutom har det gång på gång visat sig i empiriska studier att överallt i världen där utsläppen har minskat så har nyckeln varit ett politiskt paket som innehåller högre pris för utsläppen.

Max Franks tillägger att han till sin förvåning har sluppit arga brev från bekymrade medborgare.

– Det ser jag som ett gott tecken. Höjda skatter brukar vara en ”trigger” för folk ser det som en allvarlig intervention i deras liv.

Jag frågar om inte den uteblivna reaktionen kan bero på att förslaget inte har nått ut till folk, snarare än att ses som ett tecken på att man stödjer det.

– Jag är säker på att det leder till rejäla protester om maten blir dyrare. Det är nog en förklaring till att vi inte sett klimatskatter på mat hittills. Just därför är det så viktigt att framhäva att detta är en kombination av skatt och återbäring. Vi har tidigare sett liknande mönster. Kom ihåg protesterna från de gula västarna. Då var det många människor som bara uppfattade det som att regeringen ville göra saker dyrare. Därför är det så viktigt att kommunicera att sådana här förslag inte läggs för att bestraffa folk, utan för att det är ett smart sätt att skydda planetens hälsa och förklara att om förslaget blir rätt designat behöver det inte bli en tung börda på medborgarna.

Utan tvärtom, kanske?

– Ja, jag håller med. För vad man också måste prata om är alla andra fördelar som uppnås. Det är inte bara att vi blir av med skadliga utsläpp, vi kommer också att få positiva hälsoeffekter både för människor och djur. Även markanvändning och biodiversitet gynnas av minskad köttkonsumtion.

Hur har då dessa idéer mottagits av politikerna i Tyskland? Max Franks svarar att politikerna är väl medvetna om förslaget, men att man tassar försiktigt fram. Han påminner bland annat om att De gröna brände sina fingrar med ett tidigare förslag om reglering av köttkonsumtionen. Men det finns också andra skäl.

– Det är uppenbart att andra frågor dominerar och att utrymmet för klimatpolitik generellt har minskat. Men om vi ser till målet att vara klimatneutrala till 2050 och att alla andra sektorer minskar sina utsläpp så måste vi även ta itu med jordbrukssektorn. Om alla i världen hade samma matvanor som vi i Västeuropa skulle vi behöva en landyta som var lika stor som hela jordklotet och det är uppenbart omöjligt.

Trots denna dystra bild försöker Max Franks ändå vara optimistisk:

– Som vetenskapsman försöker jag hålla en professionell distans och inte skapa förväntningar inför framtiden. Men som tvåbarnspappa är jag förstås orolig för framtiden. Vad som trots allt gör mig optimistisk är den klimatpolitik som EU har genomdrivit och som nu också går på export till flera andra länder genom en slags klimatdiplomati. Jag inser att världen just nu har andra saker att tänka på. Nu är det snarare geopolitik än klimatförändringar som dominerar. Men utvecklingen går i cykler. Förhoppningsvis kommer intresset för klimatfrågan åter att öka. Det är bara att hoppas att det inte ska behövas allvarliga naturkatastrofer och extrema väderhändelser för att vi ska få upp ögonen, säger han.

Danmark först i världen

Som första land i världen har Danmark beslutat införa en klimatskatt på jordbruk från 2030. Beslutet är ett resultat av det så kallade "gröna trepartsavtalet" som träffades mellan regeringen, några stora miljöorganisationer och arbetsmarknadens parter sommaren 2024 och som antogs av Folketinget i november samma år.

Den bärande punkten i avtalet är en klimatskatt som innebär att bönder ska betala 300 DKK per ton koldioxid från 2030 – en summa som höjs till 750 DKK 2035. Intäkterna ska användas till en fond för att hjälpa producenterna att minska sina utsläpp.

Avtalet innehåller också en ambition att minska utsläppen av kvävgas. Det är frivilligt, men ersättning kan utgå till jordbrukare som gör detta på eget bevåg.

Ytterligare ett mål är att återställa 140 000 hektar våtmark och etablera 250 000 hektar ny skog fram till 2045 med hjälp av en fond på 43 miljarder DKK.

Danmark är alltså först ut i världen med detta, men alla klimatvänner och politiska partier är inte nöjda. Avtalet har mött kritik för att inte vara tillräckligt långtgående och att småskaliga bönder har glömts bort, enligt nyhetsbrevet Natursidan.

Tankesmedjan

Tiden vill stimulera progressiv debatt kring de avgörande utmaningar som samhället står inför: klimatomställning, trygghet i förändring och minskad ojämlikhet.

Tankesmedjan Tiden vill visa att det är möjligt att driva progressiv politik i en tid som är både globaliserad och lokal. Vi vill visa att en sådan politik varken behöver vara dogmatisk, låst vid sin historia eller ett resultat av kortsiktiga kampanjstrategier och triangulering.

Vi deltar i den politiska debatten, analyserar samhällsproblem, tar fram rapporter med reformförslag och ordnar seminarier.

Tankesmedjan Tiden ger även ut den socialdemokratiska idétidskriften Tiden.

tankesmedjan
TIDEN